

Zəngin tarixə malik olan Azərbaycan ədliyyəsi ötən dövr ərzində daha da müasirləşmiş, yeni qanunlarla, Dövlət proqramları və beynəlxalq hüququn normaları əsasında daha da zənginləşmişdir. Həm çətin, həm də şərəfli yol keçmiş Azərbaycan ədliyyəsi hazırda özünün yeni inkişaf mərhələsini yaşayır.

1918-ci il may ayının 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması ilə Azərbaycanda dövlətçiliyin yeni mərhələsi-demokratik idarəçilik ənənələrinin formalaşması prosesi başlandı. Həmin dövrdə ilk müstəqil demokratik dövlətin qurulması ilə eyni gündə təsis olunan Ədliyyə Nazirliyi Cümhuriyyətin mövcud olduğu 23 ay ərzində ölkənin hüquq sisteminin, ədliyyə və məhkəmə fəaliyyətinin bərpası və təkmilləşdirilməsi, dövlət dili olan Azərbaycan dilini bilən şəxslərin işə cəlb olunması, mühüm qanun layihələrinin hazırlanması, penitensiar xidmətin nazirliyin tabeliyinə verilməklə həbsxana işinin demokratik norma və prinsiplərə uyğun qurulması istiqamətində tarixi xidmətlər göstərmişdir.

Bununla yanaşı, qanunvericilik, normativ aktların hazırlanması və tətbiqi, hüquq-mühafizə fəaliyyəti sahəsində önəmli işlər həyata keçirilmiş, qısa müddət ərzində müstəqil məhkəmə sistemi formalaşdırılmışdır. Nazirlər Şurasının qərarları ilə 1918-ci il oktyabr ayının 1-də Bakı Dairə Məhkəməsinin və onun tərkibində prokurorluğun fəaliyyəti bərpa edilmiş, noyabr ayının 14-də Azərbaycan Məhkəmə Palatasının Əsasnaməsi qəbul olunmuşdur. Hökumətin 1919-cu il 11 avqust tarixli qərarı ilə Daxili İşlər Nazirliyinin tərkibində olan həbsxanalar Ədliyyə Nazirliyinin tabeliyinə verilmiş və bu sahədə iş təkmilləşdirilmişdir. Ədliyyə Nazirliyinin təşəbbüsü ilə "Məhkəmə idarəsində vəzifələrə namizədlər haqqında", "Azərbaycanın andlı iclasçılar məhkəməsinin təsis edilməsi haqqın-

geniş vüsət aldığı sahələrdən biri də hüquq sistemi oldu. İlk növbədə, təcrübəli kadrların seçilməsini qarşısına məqsəd qoyan Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 2000-ci ilin aprel ayında Fikrət Məmmədov Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə naziri təyin edildi. Təcrübəli mütəxəssis olan nazir bu istiqamətdə bilik və bacarığını əsirgəmədi. Qətiyyətli dəyə bilərəm ki, Azərbaycan ədliyyəsinin inkişafında, beynəlxalq ələmə inteqrasiyasında ədliyyə nazirinin fəaliyyəti təqdirəlayiqdir. Həyata keçirilən uğurlu islahatlar ədliyyə işinin müasir tələblər səviyyəsinə qaldırılmasında böyük rol oynadı. Bu istiqamətdə Ədliyyə Nazirliyinin üzərinə yeni mühüm vəzifələr qoyuldu. Bu cür dinamik dəyişikliklər nəticəsində Ədliyyə Nazirliyi zəngin və şərəfli inkişaf yolu keçərək cəmiyyətimizin həyatında qanunçulu-

sabamız üçün möhkəm bünövrədir. Dövlətimizin başçısı hər zaman müharibə iştirakçılarına, qazi və şəhid ailələrinə böyük diqqət və qayğı nümayiş etdirir. Prezidentin Sərəncamında deyildiyi kimi, xalqımız və dövlətimiz mübariz oğul və qızlarının şücaətini yüksək qiymətləndirir, bütün şəhidlərimizin ruhuna ehtiramla yanaşır, xatirəsini uca tutur. Dövlətimizin başçısı Vətən müharibəsinin başa çatması ilə bağlı xalqa müraciətində bu barədə deyib: "Birinci Qarabağ və İkinci Qarabağ müharibələrinin şəhidləri bizim qəlbimizdə

Zəngin və şərəfli inkişaf yolu

Azərbaycan ədliyyəsi qanunçuluğun, hüququn aliliyinin təmin edilməsində mühüm rol oynayır

da" və digər qanunların parlamentdə müzakirəyə çıxarılması dövlətçiliyin əsaslarının möhkəmləndirilməsi istiqamətində nazirliyin apardığı işlərin mühüm göstəricilərindəndir. Təəssüf ki, Şərqi ilk demokratik respublikasının ədliyyə sisteminin quruculuq işləri, hüquqi bazanın yaradılması istiqamətində başlanan işlər yarımçıq qaldı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Sovet Rusiyası tərəfindən işğal edildikdən sonra 1920-ci il may ayının 13-də Ədliyyə Nazirliyi ləğv edildi və əvəzində Xalq Ədliyyə Komissarlığı quruldu. Lakin yeni yaranan qurum özündən əvvəlkinin demokratik ənənələrini davam etdirə bilmədi. Çünki Xalq Ədliyyə Komissarlığı müstəqil dövləti təmsil etmirdi.

1933-cü ildə Xalq Ədliyyə Komissarlığının yenidən təşkili nəticəsində qanun layihələrinin hazırlanması, qanunların şərh, məhkəmə kadrlarının hazırlanması, Ali Məhkəməyə, prokurorluq orqanlarına və vəkillərə nəzarət edilməsi kimi bir sıra yeni səlahiyyətlər komissarlığa həvalə olundu. 1937-ci ildə təsdiq olunan Xalq Ədliyyə Komissarlığının yeni Əsasnaməsinə görə komissarlığın fəaliyyəti bir qədər məhdudlaşdırıldığından səlahiyyətlərinin əsas predmetini məhkəmə və notariat orqanlarının işinin təşkili və onlara nəzarət təşkil etdi. 1959-cu il dekabrın 7-də isə Ədliyyə Komissarlığı ləğv edildi və səlahiyyətləri digər dövlət orqanları arasında bölüşdürüldü.

Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda ədliyyə sisteminin yenidən inkişafı ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrə təsadüf edir. 1970-ci il dekabrın 27-də Azərbaycan SSR Ali Sovetinin qərarı ilə Ədliyyə Nazirliyinin yenidən yaradılması Azərbaycan ədliyyəsinin tarixində mühüm rol oynamış və bu sahədə formalaşan təcrübə bugünkü ədliyyə sisteminin qurulmasına öz töhfəsini vermişdir. Həmin vaxt respublikaya qəlbi həmişə milləti, xalqı, Vətəni üçün döyünən Heydər Əliyev rəhbərlik edir.

1991-ci ildə SSRİ-nin süqutundan sonra Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdi. Müstəqilliyimizin ilk illərində hakimiyyəti ələ alanların dövlət idarəçiliyindəki səriştəsizliyi və siyasi sərbətsizliyi nəticəsində respublikada siyasi böhran yarandı. Getdikcə dərinləşən siyasi böhran respublikada silahlı vətəndaş qarşıdurmasına gətirib çıxardı. Mərd oğul və qızlarımızın qanı bahasına bərpa olunmuş müstəqilliyimiz uçurumun bir addımlığına idi. Belə çətin və ağır məqamda ulu öndər Heydər Əliyev özünün dediyi kimi, ömrünün qalan hissəsini də xalqına bağışladı. Xalqın təkidli xahişindən sonra ölkəyə rəhbərliyə razılıq verən müdrik şəxsiyyət Heydər Əliyev qısa zamanda ölkəni uçurumdan xilas etdi. 1994 və 1995 -ci illərdə daxili və xarici düşmənlərin ciddi təzyiqləri ilə üzleşən Ulu Öndər böyük müdriklik göstərərək dövlət çevrilişinin qarşısını aldı, dövlət quruculuğunun, müstəqilliyimizin möhkəmləndirilməsi yolunda daha qətiyyətli addımlar atdı. Bunun üçün yeni qanunlar qəbul edilməli, hüquqi baza yaradılmalı, məhkəmə-hüquq sistemi yeni dövrün tələblərinə uyğun qurulmalı idi.

Azərbaycan üçün demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət quruculuğu yolunu seçmiş xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ictimai həyatın bütün sahələrində köklü islahatlar həyata keçirildi. İslahatların ən

günlük savaşı, bütün itkilərinə və ağrı-acısına baxmayaraq, tariximizin şanlı səhifəsidir. Bunun nəticəsidir ki, müharibənin başladığı 27 sentyabr şəhidlərimizi anma günü kimi qeyd edilərsə də, həm də haqlı olaraq qürur və şərəf günü kimi qiymətləndirilir. Azərbaycan xalqı, dünyadakı bütün azərbaycanlılar tarix boyu 27 sentyabr - Anım Günü böyük ehtiram və hörmətlə yad edəcək, öz canı-qanı bahasına Şanlı Zəfər tariximizi yazan şəhidlərimizin əziz xatirəsini daim qəlbində yaşadacaqdır!

Son illərdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ədliyyə orqanlarının və məhkəmələrin inkişafının təmin edilməsi, innovativ texnologiyaların tətbiqi, normativ-hüquqi və maddi-texniki təminatın yaxşılaşdırılması, bu sahədə infrastrukturun müasirləşdirilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər görülür.

Bu günlərdə 103 yaşını qeyd edəcək Azərbaycan ədliyyəsinin qarşısına qoyulan vəzifələrini daha səmərəli və operativ yerinə yetirilməsi üçün bütün imkanlardan istifadə olunur. II Qarabağ savaşı Azərbaycanın tarixinə qızıl hərflərlə yazıldı. Vətən müharibəsində böyük Zəfərin qazanılması xalqımızın bütövlükdə qüdrətli bir orduya çevrilməsi ilə mümkün oldu. Respublikamızın ərazi bütövlüyü uğrunda gedən mübarizədə qəhrəmanlıq göstərən əsgər və zabitlərimiz, arxa cəbhədə çalqışan mülki insanlarımız, bütövlükdə xalqımız əzm və iradə, bir yumruq kimi birlik və həmrəylik nümayiş etdirərək, düşməne sarsıdıcı zərbələr endirdi. Azərbaycan Ordusunun əks-hücumları qarşısında aciz qalan düşmənin günahsız mülki insanları, cəbhə xəttindən uzaqda yerləşən yaşayış məntəqələrini hədəflər təməli, çoxsaylı müharibə cinayətləri törətməsi, xalqımızın mübarizə əzmini sarsıda və qələbəmizin böyükliyinə kölgə sala bilmədi. Torpaqlarımız qəhrəman şəhidlərimizin, əsgər və zabitlərimizin, qazilərimizin qanı-canı bahasına işğaldan azad edildi. Müzəffər Hüseynovun bu gün yazdığı tarix

əbədi yaşayacaq. Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Onların qəhrəmanlığı, fədakarlığı nəticəsində biz torpaqlarımıza qayıdırdıq. Allah bütün yaralı hərbiçilərimizə şəfa versin, onlar tezliklə sağalıb normal həyata dönsünlər, onların sağalması üçün də əlimizdən gələni edirik və edəcəyik. Hətta ən ağır vəziyyətdə olan yaralı əsgərimiz, zabitimiz bilməlidir, əlimizdən gələni edəcəyik ki, onu normal həyata qaytaraq. Biz bu Qələbəyə görə onlara borcluuyuq".

Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva da şəhidlərimizin xatirəsinin əbədləşdirilməsi, şəhid ailələrinin, qazilərin hərtərəfli qayğı ilə əhatə olunmasına xüsusi diqqət yetirir. Onun rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu bu istiqamətdə genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirir. Qazilərimizin istər respublikamızda, istərsə də xarici ölkələrdə müalicə almaqları, sağlamlıqlarını bərpa etmələri istiqamətində Mehriban xanımın fəaliyyəti misilsizdir. Mehriban xanım Əliyeva şəhidlərimizə hörmət və ehtiramını belə ifadə edib: "Azərbaycan xalqının igid oğulları Zəfər naminə, Azərbaycanın gələcəyi naminə canlarından keçib. Onların hər biri əsl qəhrəman, şəhadət və qorxmazlıq nümunəsidir... Şəhidlərimizin qanı nahaq yerə tökülmədi - biz tarixi ədaləti bərpa etdik, müqəddəs Qələbə qazandıq. Bu Qələbə xalqımızın tarixinə əbədi həkk olundu. Hər birimiz bu Zəfərin nəyin bahasına qazanıldığını yadda saxlamağa borcluuyuq. Biz Vətən müharibəsi şəhidlərini heç vaxt unutmayacağıq. Onlar bizim qəlbimizdə daim yaşayacaqlar".

44 günlük savaş, bütün itkilərinə və ağrı-acısına baxmayaraq, tariximizin şanlı səhifəsidir. Bunun nəticəsidir ki, müharibənin başladığı 27 sentyabr şəhidlərimizi anma günü kimi qeyd edilərsə də, həm də haqlı olaraq qürur və şərəf günü kimi qiymətləndirilir. Azərbaycan xalqı, dünyadakı bütün azərbaycanlılar tarix boyu 27 sentyabr - Anım Günü böyük ehtiram və hörmətlə yad edəcək, öz canı-qanı bahasına Şanlı Zəfər tariximizi yazan şəhidlərimizin əziz xatirəsini daim qəlbində yaşadacaqdır!

Zəfərimiz bayramları ayı olan noyabr tarixi aya çevirdi. Qələbənin məhz noyabr ayına təsadüf etməsi ədliyyə işçilərinin də sevincinə sevinc qatdı. Ədliyyə işçiləri indi öz peşə bayramlarını daha ürəklə və qürur hissi ilə qeyd edir. İşğaldan azad olunmuş torpaqlarda ədliyyə orqanlarının qurulması da bizim növbəti uğurumuzdur. Bir əsrdən çox yaşlı olan Azərbaycan Ədliyyəsinin bütün əməkdaşlarını qarşılamanın 22 - Noyabr-Ədliyyə İşçilərinin Peşə Bayramı Günü münasibətilə təbrik edirik.

Namidar MİSİRZADƏ,
Şirvan Kommersiya Məhkəməsinin sədri.